

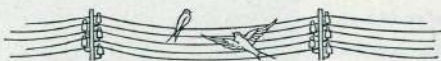
nato, shrambo, kevder in zgornje nadstropje, ako je pri hiši, in ga vodi nazadnje še pod streho.

Na 99 straneh je nakopičenega jako mnogo gradiva, obdelanega z veliko marljivostjo in natančnostjo; g. pisec ne gre nobeni težkoči s pota: vsako vprašanje, ki se mu vsiljuje, izkuša dognati. In koliko zanimivih vprašanj se je dotaknil! Orodje, ki je z njimi zbiral in obdeloval g. pisatelj tvarino, pa je: fotografski aparat (glej lepe fotografije več gorenjskih hiš na koncu knjige!), metrska mera (odtod točni tlorisi), primerjanje zidav slovanskih in neslovanskih rodov, in — last not least! — primerjajoče jezikoslovje. Na več krajih ima kar cele jezikoslovne ekskurze, tako n. pr. str. 3 o besedi „vas“, str. 7 o „koči, kuči“, str. 9 „stog“, str. 10 „stan“, str. 12 „tamor“, str. 28 „streha“, zlasti zanimivo je, kar piše str. 34 o besedi „veža“, ki je znana, kakor se vidi iz tega, vsem Slovanom, seveda ne točno v našem slovenskem pomenu; str. 40 „hiša“, 42 „izba“, 50 „klet“ itd. Ako pomislimo, da je preblag. g. pisatelj visok politiški uradnik v Rusiji in je svoje kratke počitnice, ki jih je preživel na Gorenjskem, porabil v to, da je spisal tako zanimivo knjigo o Slovencih ter tako seznanil Ruse z našo kmetiško hišo, res ne vemo, ali bi se bolj ču-

dili njegovi ljubezni do dela in vede, ki si ne privoščijo počitka, ali spretnosti in visoki izobrazbenosti, ki v najneznatnejših rečeh najde povsod zanimivosti, ki jih mi „domačini“ nismo znali ceniti.

Ako prideš poleti nedeljo popoldne v kako tiho vas v gorskem zakotju, pa ljudem, ki sedé pred hišami in se hladé, pohvališ kraj in da imajo čedne hiše — kako se jim prikupiš, kako so ti hvaležni. Isto čuvstvo mora vzbuditi Haruzinova knjiga v vseh Slovencih, čuvstvo hvaležnosti, da se zanima za našo narodno prosveto in pripoveduje o nji daleč tam gori našim bratom ob Nevi in Volgi.

V strokovnjaško oceno knjige se ne morem spustiti. Kolikor poznam gorenjsko hišo, moram reči, da je g. pisatelj videl vse dobro in natančno. Seveda semtertja bi se kakšna malenkost mogla pripomniti, n. pr. da „izba“ ni povsod na Slovenskem sinonim za „hišo“ v ožjem pomenu; na Notranjskem je „izba“ — podstrešje. V filol. izvajanjih bi jaz g. pisatelju ne sledil povsem, n. pr. str. 8, kjer „pajštbo“ ali „paštbo“ razlaga od pasti, pasem, paša. Po mojih mislih bo to bavarska beseda: Beitz-stube. Istotako tiči v besedi izba, ki se v starih slovanskih virih piše tudi: istba, izdoba . . . nemška: Stube (cf. tudi soba).
Dr. J. Debevec.

„Deveti val“ na str. 393. je slika znamenitega ruskega slikarja Ajvazovskega. Ivan Konstantinovič Ajvazovski se je rodil 17. julija 1817 v Feo-

doziji na Krimu in je obiskoval akademijo v Št. Peterburgu pod slikarjem Tanneurjem. Mnogo je potoval, tudi po Italiji in po Turškem. Zbujal je zlasti zanimanje s svojim talentom za slikanje razburkanega morja in radi svoje spretnosti v rabi mogočnih svetlobnih efektov. L. 1844. se je vrnil na Rusko, pa je šel potem še večkrat na potovanje. Njegove imenitnejše slike se nahajajo v zimski palači, v eremitaži in na umetnostni akademiji v St. Peterburgu, v Rumjazovskega muzeju v Moskvi in v novi pinakoteki v Monakovem. Nešteto njegovih slik je pa v zasebni lasti. Umrl je 2. maja 1900 na svojem posestvu v Feodoziji. — V o j n e t r o f e j e (str. 408.) so mojstrsko delo Vereščaginovo. Vazilj Vaziljevič Vereščagin, ruski realista, ali če hočemo naturalista, rojen 26. oktobra 1842, se je udeležil pod generalom

Kaufmannom od l. 1867. dalje ruske vojne ekspedicije v Turkestanu. Bivanje v Turkestanu, zlasti v glavnem mestu Samarkandu, je bilo za Vereščagina zelo pomenljivo. V tej dobi in v teh krajih si je pridobil vtiskov, ki so bili merodajni mnogim njegovim najimenitnejšim slikam, zlasti o vojni. Znano je, da hoče Vereščagin zbužati s svojimi slikami gnus pred vojsko, noče pa uprizarjati vojnih dogodkov kot zmagoslavja. Očitani so mu celo večkrat tendencioznost, pikro, nedopustno polemiko, da je moral nekatere svoje slike uničiti, n. pr. sliko „Pozabljen“. Ali ni res pretresljivo gledati na naši sliki ta kontrast: Ob mestnem zidovju mrličji, ranjenci — in čudna apatija, brezbriznost vojakov-zmagovalcev? Vojak si mirno in skrajno ravnodušno prižiga pipo, na njegovi obleki se še poznajo sledovi krvi. Drugi vojaki v ozadju pa govoré med seboj, kakor bi se ne bilo kar nič posebnega zgodilo. Ni lahko pozabiti vtisa, ki ga napravijo Vereščaginove slike o vojni. — Ne žica (str. 428) je še delo pokojnega Dobnikarja. Pogledajte jo, kako je ljubka, vsa lepša od cvetk njenega imena . . . Težko nam je, kadar se spomnimo, da Dobnikarja ni več! — Na str. 440 prinašamo sliko lepe gotiške cerkve v Šmartnem pri Litiji, ki je bila dozidana l. 1901. pod dekanom J. Lavrenčičem in posvečena dne 15. sept. istega leta. Prinašajoč slike raznih krajev in umetnin ne smemo pozabiti na domače umetnine. Župno cerkev v Šmartnem štejemo po pravici med največje (45 m dolga) in najlepše cerkve kranjske dežele. Prihodnjič prinesemo obširnejši popis te veličastne zgradbe.

Novi zatiški opat P. Gerard Maier.

V Zatičini se je vršila 29. junija, na praznik sv. Petra in Pavla, slovesnost, kakršne že nad sto let ni doživela Kranjska. Ta dan je prem. gosp. knezoškof ljubljanski, dr. Anton Bonaventura Jeglič, blagoslovil preč. gospoda P. Gerarda Maierja za zatiškega opata. P. Gerard Maier se je porodil v Steinbergu na Wirtemberškem 13. novembra 1855. Po dovršenih študijah je bil enoletni prostovoljec. Ko je tako zadostil svetnim zakonom, je vstopil v noviciat v cistercianski samostan v Mehrerau-u na Predarlškem. L. 1883. je bil posvečen v mašnika ter je deloval v Mehrerau-u kot učitelj na učiteljskišči do l. 1888. V tem letu ga je poslal tedanji opat Maurus Kalkum v obnovljeni samostan Marienstatt v Nassau. Tam je pod opatom Wilijem, sedanjim škofom limburškim, deloval sedem let kot ekonom, oziroma župni upravitelj. Leta 1895. ga je poklical opat Stöckli zopet v Mehrerau, kjer je bil prior do leta 1898. Tega leta je bil poslan kot

prior v Zatičino, katero so cisterciiani kupili od vlade kot upraviteljice kranjskega verskega zaklada. Čudna so pota božje previdnosti! L. 1784. so morali cisterciiani zapustiti svoj samostan v Zatičini; l. 1898. pa zopet kupijo nekdanjo svojo last! P. Gerard je v Zatičini tudi župnik. Iz Rima je bil odlikovan z naslovom papeškega notarja. V Zatičini se je pridno lotil slovenščine in si je prilastil z vztrajnim ukom že precejšnje znanje našega jezika. Kot zatiški opat je odslej neodvisen od Mehrerau. Zanimivo je, da je bil tudi prvi opat zatiški l. 1136. istega imena. Zatiški samostan je ustanovil oglejski patriarh Peregrin. Samostan le bil velikega pomena v naši deželi. Njegovi opati so spadali k prvim veljakom domače dežele. V turških bojih je bil samostan močna utrdba za vse okoličane. Mnogo je storil samostan za ljudsko izomiko. Njegova v Rudolfinumu se nahajajoča rokopisna zgodovina je neprecenljive vrednosti za našo zgodovino. Na Kranjskem je samostan upravljal nad trideset župnij, na Štajerskem pet. Take župnije so bile n. pr.: Čemšenik, Dobrniče, Hinje, Krka, Mirna, Raka, Šempeter pri Nov. mestu, Škocijan pri Turjaku, Šmarije, Šmarjeta, Šmartno pri Litiji, Trebnje, Vače, Viš-

NOVI ZATIŠKI OPAT P. GERARD MAIER.